

Betreft: Participeren en studeren in het buitenland. Knelpunten voor studenten met een functiebeperking

Het Steunpunt Inclusief Hoger Onderwijs (SIHO) wil een bijdrage leveren aan het creëren van gelijke kansen voor personen (studenten en personeelsleden) met een functiebeperking in het hoger onderwijs. Haar hoofddoel is het opnemen van een intermediaire rol in 'het realiseren van inclusief hoger onderwijs'. Dit wil ze bereiken door dienstverlening, netwerking en onderzoek. Hieronder valt onder andere het aanleveren van materiaal aan de overheid in het kader van haar beleidsondersteunende functie.

Vanuit verschillende vragen die gesteld werden aan het SIHO, werden we attent gemaakt op verschillende drempels die studenten met een functiebeperking ervaren wanneer ze wensen te studeren in het buitenland. We schetsen eerst kort de situatie. Vervolgens geven we drie van de struikelblokken weer die studenten met een functiebeperking tegen komen wanneer ze wensen te studeren in het buitenland, nl. het verkrijgen van informatie, de aanwezigheid van ondersteuning en de financiële implicaties. Tot slot formuleren we enkele aanbevelingen.

Situatieschets

Studeren in het buitenland is een uitgelezen kans voor vele studenten hoger onderwijs. Je kan er dingen leren die niet altijd mogelijk zijn in het thuisland. En ook op persoonlijk vlak blijken dergelijke ervaringen een immense verrijking.

Daarenboven heeft hoger onderwijs de verantwoordelijkheid om competente studenten af te leveren die globaal geleerd hebben, studenten die zowel thuis als in

het buitenland kunnen omgaan met diversiteit. Onderwijsinstellingen proberen dit onder andere te bereiken door internationale uitwisselingsprogramma's voor studenten. (McLean, Heagney & Gardner, 2003). De voordelen op professioneel en persoonlijk vlak van het studeren in het buitenland gelden voor alle studenten, ook voor de studenten die nood hebben aan extra ondersteuning en redelijke aanpassingen, bijvoorbeeld omwille van een functiebeperking.

Deze groep is nog steeds ondervertegenwoordigd in het hoger onderwijs. Gelijke onderwijskansen binnen het onderwijsbeleid moeten daarom hoog op de agenda blijven staan. We moeten dit echter proberen te realiseren op alle vlakken, ook wat betreft het studeren in het buitenland. Uit cijfers van de Europese Commissie blijkt dat het aantal studenten met een functiebeperking die participeert in het Erasmusuitwisselingsprogramma nog steeds erg laag is (ESN, 2009)

Enkele van de struikelblokken

Gebrek aan informatie

Studeren en participeren in het buitenland, brengt vaak heel wat vragen en onduidelikheden met zich mee voor iedere student. Hierbij ervaren studenten met een functiebeperking een tekort aan informatie over de mogelijkheid tot ondersteuning en/of onderwijs- en examenfaciliteiten. Vaak vinden studenten de weg niet naar de juiste informatie bv. welke ondersteuning is mogelijk in de gastonderwijsinstelling? Interessante projecten zoals de 'Higher Education Accessibility Guide' (European Agency for Development in Special Needs Education, n.d.) en Study Abroad Without Limits (www.studyabroadwithoutlimits.eu) zijn hierbij een stevige stap in de goeie richting. Jammer genoeg blijkt dat deze initiatieven bij studenten met een functiebeperking weinig bekend zijn.

Mogelijke ondersteuning en faciliteiten vanuit de gastinstelling

Studeren in het buitenland impliceert onoverkomelijk de kennismaking met een andere cultuur. Voor studenten met een functiebeperking gaat dit verder dan de verschillen in leven en leren. Zij worden tevens geconfronteerd met een andere “*culture of disability*” (McLean et al., 2003, p. 219). Dit alles heeft een invloed op de barrières die mensen met een functiebeperking tegenkomen en de spontane ondersteuning die de omgeving hen biedt.

Naast het natuurlijke netwerk dat studenten kan ondersteunen, bieden ook de universiteiten en hogescholen vaak veel hulp en faciliteiten. Zoals reeds gezegd is het echter niet altijd evident om de weg naar de juiste personen te vinden als buitenlandse student. Bovendien verschilt het van cultuur tot cultuur welke ondersteuning (en de hoeveelheid ervan) je als student met een functiebeperking mag verwachten (McLean et al., 2003).

Mogelijke ondersteuning en faciliteiten vanuit Vlaanderen

In Vlaanderen beschikken sommige studenten hoger onderwijs over een ‘Persoonlijke-Assistentiebudget’ of een budget ‘Pedagogische hulp bij hogere studies’. Op voorwaarde dat studenten tijdens hun studie in het buitenland ingeschreven blijven in het bevolkingsregister, lijkt het geen probleem om deze budgetten in het buitenland aan te wenden. Er worden ook geen nationaliteitsvoorwaarden gesteld aan de pedagogische hulp of persoonlijke assistent. Het is echter moeilijk om een persoonlijke assistent te vinden in het gastland. Bovendien moet de Belgische arbeidswetgeving van toepassing zijn wanneer een persoon een overeenkomst afsluit met een PAB-assistent. Het probleem is dat de regelgeving m.b.t. arbeid internationaal sterk verschilt. Dit maakt dat het in de praktijk zeer moeilijk kan zijn om een arbeidsovereenkomst met een

buitenlandse PAB-assistent in het gastland aan te gaan (S. Van Bastelaere, jurist VAPH, persoonlijke communicatie 2 april, 2009). Ook het gebruik van doventolken is, niet evident aangezien er geen universele gebarentaal bestaat. Bovendien komen enkel tolkuren Vlaamse gebarentaal in aanmerking voor financiering vanuit het Departement Onderwijs. Tolkuren kunnen ook niet gebruikt worden in het buitenland (Cel Speciale Onderwijsleermiddelen, persoonlijke communicatie 10 september, 2009). Tenslotte is het aanwenden van GON-begeleiding in het buitenland onmogelijk (Vlaams Ministerie Onderwijs & Vorming, persoonlijke communicatie 8 september).

Financiële implicaties

Studeren in het buitenland is niet goedkoop. Allerhande beurzen zijn er om studenten te helpen bij de meerkost die deze ervaring met zich meebrengt. Studenten met een functiebeperking hebben echter soms een grotere meerkost omwille van hun functiebeperking. We zijn er van overtuigd dat er te weinig wordt gedaan om deze extra kosten voor deze studenten weg te werken. Zover ons bekend is enkel binnen Epos vzw een vergoeding voorzien voor de buitengewone kosten die vanwege een functiebeperking moeten worden gemaakt door studenten en docenten. Uit ervaring blijkt echter dat de internationale bureaus van de Vlaamse onderwijsinstellingen de studenten met een functiebeperking hier vaak niet attent op maken. Bijgevolg is ook dit initiatief te weinig gekend bij de studenten die willen studeren in het buitenland. Dit vormt vooral een probleem voor die studenten die financieel moeilijk deze meerkost kunnen dragen.

We kennen geen andere mogelijkheden tot financiële ondersteuning voor studenten met functiebeperking. De vraag leeft of studeren met een functiebeperking in het buitenland in bepaalde situaties enkel is weggelegd voor financieel gegoede mensen. Ter illustratie geven we u drie voorbeelden mee waar we het voorbije half jaar mee werden geconfronteerd:

Een persoon met auditieve beperking wil studeren aan Gallaudet University. Dit is de eerste en enige universiteit ter wereld voor doven en slechthorenden. Bovendien wil deze persoon er een unieke opleiding volgen. Het inschrijvingsgeld is echter heel veel en zonder financiële steun, kan deze persoon niet starten. Vroeger bestond er de mogelijkheid van een financiële tussenkomst van het Departement Onderwijs om mensen met een functiebeperking te laten studeren in het buitenland. Dit programma werd echter niet meer verlengd (D. Lapeirre, persoonlijke communicatie, 24 juni, 2009).

Een student met visuele beperking komt via een ontwikkelingssamenwerkingsprogramma twee jaar naar Vlaanderen studeren. De huurprijs van noodzakelijke hulpmiddelen voor deze student blijkt te groot om zelf te dragen. Binnen de onderwijsinstelling blijkt hiervoor geen budget aanwezig. Ook bij de Cel Speciale Onderwijsleermiddelen voldoet de persoon niet aan de voorwaarden om een tegemoetkoming te krijgen, gezien het gaat om een 'draagbaar hulpmiddel' (Cel Speciale Onderwijsleermiddelen, 3 april 2009; 4 mei, 2009). Ook bij het Vlaams Agentschap voor Personen met een Handicap zijn er geen mogelijkheden aangezien de persoon niet voldoet aan de inschrijvingsvoorwaarden (VAPH, 2009). Zonder de nodige hulpmiddelen wordt succesvol studeren moeilijk, misschien wel onmogelijk.

Binnen een Europees project rond studeren met een functiebeperking wordt een internationaal congres georganiseerd rond studentenparticipatie. Binnen het project is er geld om één student met een functiebeperking mee te nemen. Er is geen budget voorzien om ook een assistent (schrijftolk, tolk gebarentaal, persoonlijke assistent...) voor deze student te laten meegaan. Dit betekent dat studenten met een nood aan dergelijke hulp niet zouden kunnen deelnemen.

Voor zover ons bekend is er geen instantie die op structurele basis financiële ondersteuning biedt om studenten met een functiebeperking te laten participeren aan dergelijke projecten, conferenties, enzovoort. Toch is iedereen overtuigd van het belang van levenslang leren. Ook mensen met een functiebeperking moeten hiertoe de kans krijgen.

Conclusie

Studeren en participeren in het buitenland is een verrijking op professioneel en persoonlijk vlak. Gelijke onderwijskansen staan hoog aangeschreven in het huidige onderwijsbeleid. Toch blijkt dat deze ervaring voor studenten met een extra nood aan ondersteuning (nog) niet evident is. Studenten moeten beter geïnformeerd worden over de ondersteuning en faciliteiten die gastonderwijsinstellingen kunnen bieden en de financiële ondersteuning vanuit het Nationaal Agentschap Epos vzw. Duidelijkheid is nodig rond de voorwaarden en procedures om ondersteuning uit Vlaanderen aan te wenden in het buitenland. We denken hier bv. aan het inzetten van de budgetten voor persoonlijke assistentie. Tot slot denken we dat het belangrijk is dat bepaalde instanties structureel financiële ondersteuning bieden aan studenten met een functiebeperking om studeren in het buitenland mogelijk te maken voor iedereen.

Referenties

Erasmus Student Network (2009). *Promoting exchange programmes among students with disabilities.*

European Agency for Development in Special Needs Education (n.d.). *Higher Education Accessibility Guide.* Terug te vinden op <http://www.european-agency.org/heag>.

McLean, P., Heagney, M. & Gardner, K. (2003). Going Global: The implications for students with a disability. *Higher Education Research & Development*, 22 (2), pp. 217-228.

Study abroad without limits (n.d.). Terug te vinden op <http://www.studyabroadwithoutlimits.eu/>.

VAPH (2009). *Praktijkgids voor de multidisciplinaire teams.* Terug te vinden op <http://www.vaph.be/vlafo/download/nl/3072420/bestand>.